

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2024, sen. zn. 29 ICdo 142/2023, ECLI:CZ:NS:2024:29.ICDO.142.2023.1

Číslo: 12/2025

Právní věta:

Také tehdy, jde-li o právní úkony nebo o právní jednání, pro která definuje osobu ovládající a osobu ovládanou úprava obsažená v § 73 a v § 74 odst. 1 a 3 z. o. k., platí, že ovládaná osoba má při právním úkonu nebo při právním jednání, které činí, takový úmysl, jaký má osoba, která ji ovládá.

Smlouva, kterou smluvní strany uzavřely v úmyslu zkrátit uspokojení věřitele jedné z nich, je absolutně neplatná.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 28.03.2024

Spisová značka: 29 ICdo 142/2023

Číslo rozhodnutí: 12

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Incidenční spory (žaloba odpůrcí), Jednání právnických osob, Neplatnost právního jednání (o. z.), Neplatnost právního úkonu, Osoba blízká, Úmysl

Předpisy: § 116 obč. zák.

§ 1908 odst. 1 o. z.

§ 22 o. z.

§ 234 IZ

§ 237 odst. 1 IZ

§ 2390 o. z.

§ 242 IZ

§ 3028 o. z.

§ 559 odst. 1 obč. zák.

§ 588 o. z.

§ 657 obč. zák.

§ 73 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb.

§ 74 zákona č. 90/2012 Sb.

§ 775 zákona č. 90/2012 Sb.

§ 780 zákona č. 90/2012 Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 4. 2023, sp. zn. 199 Icm 2291/2018, 101 VSPH 916/2022 (MSPH 99 INS 9101/2016), a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 12. 10. 2022, č. j. 199 Icm 2291/2018-189, Městský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Zamítl žalobu, kterou se žalobce (Mgr. M. J., jako insolvenční správce dlužníka B. s. r. o.) domáhal vůči žalovanému (M. H.) jednak určení, že právní úkony dlužníka spočívající v zaplacení částky 928.292 Kč dne 21. 3. 2014 a částky 70.000 Kč dne 17. 12. 2014 žalovanému jsou neúčinné vůči věřitelům dlužníka, jednak zaplacení částky 998.292 Kč do majetkové podstaty dlužníka (body I. a II. výroku).

[2] Uložil žalobci zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 98.010 Kč (bod III. výroku).

2. Insolvenční soud – vycházejí z ustanovení § 3 odst. 1 a 2, § 235, § 236 odst. 2, § 237 odst. 1, § 239, § 240 odst. 1, § 241 odst. 1 a § 242 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), z ustanovení § 22 odst. 2 a § 2390 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), a z ustanovení § 657 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“) – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

3. Právní úkony, jimiž dlužník vrátil v roce 2014 žalovanému půjčky, nenaplnují znaky neúčinného právního úkonu bez přiměřeného protiplnění dle § 240 insolvenčního zákona, neboť žalobce v řízení neprokázal, že by se dlužník v rozhodné době nacházel v úpadku. Z provedeného dokazování naopak vyplývá, že dlužník se v roce 2014 v úpadku nenacházel, vykazoval zisk a disponoval aktivy v řádu stovek tisíc Kč.

4. Vzhledem k tomu, že dlužník v roce 2014 nebyl v úpadku, nešlo ani o zvýhodňující právní úkony dle § 241 insolvenčního zákona a žalovaný vyvrátil, že by odporované úkony k úpadku dlužníka vedly. V době vrácení půjček neměl dlužník žádného věřitele z řad dalších účastníků Sdružení VP (dále též jen „sdružení“), kterého by mohl znevýhodnit (neboť pohledávky dalších účastníků sdružení mohly vzniknout až v roce 2015).

5. Odporované právní úkony nenaplnují ani znaky úmyslně zkracujícího právního úkonu dle § 242 insolvenčního zákona, neboť pohledávky účastníků sdružení za dlužníkem vznikly až po uskutečnění těchto úkonů (v době, kdy k nim došlo, zde nebyl žádný věřitel, kterého by dlužník mohl zkrátit společně s žalovaným). Dlužník se i po provedení těchto úkonů „nacházel v zisku“ a „byl převeden na nového nabyvatele za účelem dalšího rozvoje podnikání dlužníka“.

6. K odvolání žalobce a žalovaného (u toho jen proti výroku o nákladech řízení) Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 20. 4. 2023:

[1] Změnil rozsudek insolvenčního soudu v zamítavých výrocích o věci samé tak, že určil, že právní úkony dlužníka spočívající v zaplacení částky 928.292 Kč dne 21. 3. 2014 a částky 70.000 Kč dne 17. 12. 2014 jsou vůči majetkové podstatě dlužníka neúčinné, a uložil žalovanému zaplatit do majetkové podstaty dlužníka do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 998.292 Kč (první výrok).

[2] Uložil žalovanému zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 57.785 Kč (druhý výrok).

7. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 240, § 241 a § 242 insolvenčního zákona a z označené judikatury Nejvyššího soudu představované rozsudkem ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. [21 Cdo 2811/2013](#), uveřejněným pod číslem 24/2015 Sb. rozh. obč. [který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu], rozsudkem ze dne 30. 6. 2016, sen. zn. [29 ICdo 44/2014](#), uveřejněným pod číslem 117/2017 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 117/2017“), rozsudkem ze dne 28. 2. 2017, sen. zn. [29 ICdo 13/2015](#), uveřejněným pod číslem 139/2018 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 139/2018“), rozsudkem ze dne 20. 12. 2018, sen. zn. [29 ICdo 90/2016](#), rozsudkem ze dne 28. 5. 2020, sen. zn. [29 ICdo 60/2018](#) (jde rozsudek o uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 10, ročníku 2021, pod číslem 99), a rozsudkem ze dne 22. 12. 2022, sp. zn. [29 Cdo 1917/2021](#) – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

8. Právní jednání dlužníka spočívající v zaplacení částek 928.292 Kč (21. 3. 2014) a 70.000 Kč (17. 12. 2014) není neúčinným jednáním ve smyslu § 240 a § 241 insolvenčního zákona. V době, kdy dlužník právní jednání provedl, nebyl v úpadku. Splatnost všech přihlášených pohledávek nastala až 18. 6. 2015, takže v době provedení právních jednání neměl dlužník žádné věřitele.

9. Dlužník a žalovaný byli v době provedení právních úkonů osobami blízkými (žalovaný byl jediným společníkem a jednatelem dlužníka). Žalovaný vykonával funkci ředitele pivovaru Vyškov (dále též jen „pivovar“) provozovaného sdružením, jehož účastníkem byl i dlužník. Podíl dlužníka na zisku (ztrátě) z provozování pivovaru byl sjednán ve výši 20 %. Žalovaný jako ředitel musel znát stav hospodaření pivovaru (tedy také vědět, že docházelo ke ztrátě). Tato skutečnost vyplynula i z výsledovky za rok 2013 zaslané dlužníku e-mailem 9. 3. 2014 a ze zprávy o hospodaření z 1. 9. 2014. Žalovaný tedy věděl a musel vědět, že vůči dlužníku vzniká ostatním účastníkům sdružení pohledávka z titulu ztráty vzniklá provozováním pivovaru, která se stane splatnou (až) po schválení roční účetní závěrky. Ostatně, z „rozhodnutí“ ze dne 7. 12. 2016 (správně jde o usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 12. 2016), vyplývá, že dlužník nijak nepochybně, že hospodaření sdružení bylo ztrátové. Z článku 2.4 smlouvy o sdružení ze dne 3. 1. 2011 (dále též jen „smlouva o sdružení“) vyplývá závazek společnosti C. a. s. (dále jen „společnost C“) financovat nebo zajistit financování veškerých závazků (sdružení). Vzhledem k právní úpravě, podle které mají účastníci sdružení postavení solidárních dlužníků (§ 835 odst. 2 obč. zák.), je nepochybné, že společnost C byla oprávněna požadovat po dlužníku (v souladu s § 511 odst. 3 obč. zák.) náhradu za splnění dluhu, který uhradila, a to ve výši dlužníkovu podílu. Za popsaného stavu uhradil dlužník žalovanému 928.292 Kč a (později) 70.000 Kč. Poté žalovaný změnil obchodní firmu dlužníka (do stávající podoby) a založil novou společnost s obchodní firmou stejnou jako původní obchodní firma dlužníka [B. C. s. r. o. (dále jen „společnost B“)], se shodným předmětem podnikání jako měl dlužník.

10. Na základě shora uvedeného má odvolací soud (v intencích § 242 insolvenčního zákona) za nepochybné, že dlužník učinil právní úkony v úmyslu zkrátit věřitele (účastníky sdružení) a že dlužník i žalovaný věděli, že jde o „právní úkon“, který učinili v úmyslu zmařit v rozporu se zákonem (obejitím zákona) uspokojení věřitelů sdružení. Je (též) nepochybné, že dlužníkovy právní úkony zkracují uspokojení pohledávek věřitelů a vedly ke zmenšení jeho majetku, které mělo (současně) za následek, že věřitelé nemohli dosáhnout uspokojení svých pohledávek z majetku dlužníka, ačkoli (nebyť těchto úkonů) by se uspokojili z majetku dlužníka alespoň částečně.

11. Úmysl dlužníka zkrátit věřitele prokazuje (mimo jiné) i to, že žalovaný založil společnost B s obchodní firmou odpovídající původní obchodní firmě dlužníka vykonávající shodnou činnost a (naopak) dlužník nemá majetek, z něhož by mohl uhradit pohledávky věřitelů. Zjištění insolvenčního soudu, že v roce 2014 měl dlužník aktiva v rozsahu 760.000 Kč, neznamená, že pohledávky jeho věřitelů mohly být v celém rozsahu uspokojeny; již tehdy pohledávky za dlužníkem ona aktiva

převyšovaly. V době zjištění úpadku neměl dlužník žádný majetek k uspokojení přihlášených pohledávek.

II. Dovolání a vyjádření k němu

12. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, případně, že dílčí právní otázka v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Konkrétně má jít o následující otázky:

[1] Otázku rozsahu poučovací povinnosti odvolacího soudu podle ustanovení § 213b o. s. ř.

[2] Má účastník řízení právo vyjádřit se v odvolacím řízení k provedenému důkazu?

[3] Otázku naplnění předpokladů úmyslně zkracujících úkonů dlužníka.

13. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby je Nejvyšší soud zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení, případně aby je změnil v tom duchu, že se potvrzuje rozhodnutí insolvenčního soudu.

14. V mezích uplatněného dovolacího důvodu argumentuje dovolatel následovně:

K otázce č. [1] (K poučovací povinnosti odvolacího soudu)

15. Odvolací soud neposkytl dovolateli poučení podle § 118a o. s. ř., respektive podle § 213b o. s. ř. Zamítavé rozhodnutí insolvenčního soudu změnil odvolací soud poté, co zopakoval důkaz e-mailem z 9. 4. 2014 a zápisem z valné hromady společnosti C. Byť to v napadeném rozhodnutí není uvedeno výslovně, odvolací soud musel dospět k závěru, že dovolatel neunáší důkazní břemeno co do obrany, že nejsou splněny předpoklady odporovatelnosti podle ustanovení § 240 až § 242 insolvenčního zákona. Odvolací soud též dospěl k jinému právnímu posouzení věci než insolvenční soud. Proto bylo jeho povinností poučit dovolatele o odlišném právním názoru a o možnosti navrhnout další důkazy na podporu svých tvrzení, což se nestalo.

16. Pochybení odvolacího soudu je o to závažnější, že podle ustálené praxe tíží dovolatele břemeno tvrzení i břemeno důkazní, neboť byl osobou dlužníku blízkou a insolvenční zákon tak presumuje, že mu byl znám dlužníkův úmysl. Srov. vyvratitelnou právní domněnku uvedenou v § 242 odst. 2 insolvenčního zákona a *mutatis mutandis* rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2001, sp. zn. [21 Cdo 1912/2000](#) (jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 35/2002 Sb. rozh. obč.), nebo [R 117/2017](#).

17. Tím, že rozhodl sám (místo toho, aby odvoláním napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení), připravil odvolací soud dovolatele o možnost bránit se napadenému rozhodnutí po skutkové stránce; došlo tedy k porušení zásady dvouinstančnosti. Přitom o skutkovém stavu existují závažné pochyby (např. není jistá existence nebo výše dluhu, o jehož uspokojení se měl dlužník pokoušet zkrátit svého jediného věřitele).

18. Srov. dále jednak (citované) pasáže z díla Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Doležilek, J. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022 (komentář k § 213b o. s. ř.) a (k poučovací povinnosti podle § 118a o. s. ř.) [citované] pasáže z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2018, sp. zn. [30 Cdo 4327/2016](#), a z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 11.

2011, sp. zn. [29 Cdo 1829/2011](#) [jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 59/2012 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 59/2012“)], jakož i (citované) pasáže z díla Jirsa, J. a kol.: Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79–180 občanského soudního řádu. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, str. 277. Při nesplnění poučovací povinnosti je napadené rozhodnutí překvapivé ve smyslu judikatury Ústavního soudu; srov. (citovanou) pasáž z usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 6. 2007, sp. zn. [IV. ÚS 321/07](#) [usnesení je (stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže) dostupné na webových stránkách Ústavního soudu].

19. Napadené rozhodnutí je o to překvapivější, že odvolací soud rozhoduje o stejném skutkovém stavu mezi týmiž účastníky pokaždé jinak; srov. jeho závěry ve věci sp. zn. 74 Cm 27/2019 (kde jde o žalobu z titulu ručení žalovaného coby člena statutárního orgánu dlužníka), z nichž plyne neexistence dluhu, k jehož zkrácení mělo dojít.

K otázce č. [2] (K právu vyjádřit se k důkazu)

20. V návaznosti na závěry k překvapivosti rozhodnutí obsažené v odstavci 18. a 19. odůvodnění shora dovolatel poukazuje u otázky č. [2] na to, že (jak vyplývá z protokolu o odvolacím jednání, jež se konalo 20. 4. 2023) po zopakování dokazování oněmi dvěma důkazy bylo protokolováno, že účastníci byli „bez námitek“ a senát „bez dotazů“, načež bylo přistoupeno k závěrečným návrhům. Účastníci tak neměli právo vyjádřit se k (opětovně) provedeným důkazům, což odporuje § 123 o. s. ř. uplatnitelnému i v odvolacím řízení; srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 3. 2004, sp. zn. [26 Cdo 2411/2003](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2006, sp. zn. [26 Cdo 1793/2005](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2010, sp. zn. [26 Cdo 3838/2009](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2006, sp. zn. [29 Odo 789/2004](#). Odvolací soud tak porušil i článek 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

K otázce č. [3] (K předpokladům úmyslně zkracujících právních úkonů dlužníka)

21. U této otázky dovolatel odkazuje na (citované) pasáže z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2021, sp. zn. [29 ICdo 58/2020](#) (jde o rozsudek uveřejněný v časopise Vybraná judikatura, číslo 12, ročníku 2022, pod číslem 108), a z rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 1917/2021](#).

22. Podle napadeného rozhodnutí bylo úmyslem dlužníka zkrátit účastníky sdružení, kterým měla v budoucnu vzniknout pohledávka za dlužníkem z titulu ztráty sdružení. Povědomí dlužníka o budoucím dluhu musí být natolik konkrétní, aby mohl pojmout zkracující úmysl. Při pochybnostech dlužníka o budoucích dluzích u něj nelze dovodit zkracující úmysl. V posuzovaném případě dlužník nemohl mít povědomí o budoucím dluhu, takže ani nemohl jednat v úmyslu zkrátit své věřitele.

23. Vznikající (budoucí) dluh sdružení měl být evidován v účetnictví společnosti C. Podle účetní závěrky společnosti C za rok 2012 (sestavené 28. 2. 2013) a za rok 2013 (sestavené 25. 6. 2014) nemá společnost C žádné pohledávky za účastníky sdružení. Z těchto účetních dokumentů tedy nevyplývá, že by dlužník měl jakékoli budoucí dluhy.

24. Dovolatel pak sice byl ředitelem pivovaru, nikdy však nebyl odpovědný za ekonomickou stránku jeho provozu. V řízení navíc dokládal, že účetnictví společnosti C bylo vedeno pro 2 střediska (Prahu a Vyškov), bylo tedy těžko rozlišitelné, které položky se týkají toho kterého střediska.

25. E-mail z 9. 3. 2014 nemohl v dlužníku vyvolat povědomí o jeho budoucích dluzích. Šlo totiž o nedokončené vyúčtování, které (tedy) mohlo doznat změn. Navíc bylo (vyúčtování) v rozporu s oficiálními účetními dokumenty společnosti C. Právní jednání, která dlužník následně činil, tak nebyla vedena úmyslem zkrátit budoucí věřitele; dlužník v rozhodné době nemohl vědět, že mu vznikají budoucí dluhy.

26. Také nelze přehlížet, že v prosinci 2014 dovolatel převedl společnost (dlužníka) na třetí osobu. Nabyvatel obchodního podílu měl o koupi dlužníka aktivní zájem (mimo jiné i pro vlastnictví akcií ve společnosti C). V době převodu byl dlužník aktivním podnikatelským subjektem s dlouhodobým majetkem za rok 2013 v hodnotě 654.000 Kč, s vlastním kapitálem za rok 2013 ve výši 649.000 Kč a se ziskem po zdanění za rok 2013 ve výši 299.000 Kč. Dovolatel tedy neměl důvod pochybovat o tom, že dlužník bude dále podnikat. Pouze vlivem okolností nezávislých na vůli dovolatele, nadto několik let poté, co dovolatel společnost (dlužníka) opustil, došlo k úpadku dlužníka a k podání žaloby v této věci.

27. Odvolací soud se (tedy) odchýlil od shora označené judikatury dovolacího soudu v tom smyslu, že ji vykládal příliš široce. V dané věci (totiž) nebyly naplněny podmínky odporovatelnosti dle § 242 insolvenčního zákona.

28. Dovolací soud by měl řešit také zásadní otázku, jak lze posoudit budoucí pohledávku, jestliže o ní dlužník nemá žádné bližší informace [jeho jediný (údajný) věřitel mu poskytne jen základní sdělení, že pohledávka asi „bude“ a „bude asi v takovéto výši“, aniž by mu předložil jakékoli vyúčtování, důkazy a tuto (budoucí) pohledávku ani nezanese do svého účetnictví]. *Ad absurdum* lze položit otázku, zda údajný dlužník nesmí hradit žádné své závazky poté, co si někdo pohledávku vůči němu vymyslí (jen ji sdělí, ale nedoloží).

29. Žalobce ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout jako zjevně bezdůvodné. Dovolací argumentaci k dovoláním otevřeným právním otázkám pak v jednotlivostech oponuje následovně:

K otázce č. [1] (K poučovací povinnosti odvolacího soudu)

30. Řízení bylo řádně koncentrováno (v souladu s § 118b o. s. ř.), přičemž vzhledem k délce řízení měl dovolatel dostatek času předložit důkazy potřebné k prokázání svých tvrzení. Podle platné úpravy pak není odvolací soud povinen sdělovat svůj předběžný právní názor na projednávanou věc. Žalobce též nesouhlasí s tím, že šlo o překvapivé rozhodnutí.

K otázce č. [2] (K právu vyjádřit se k důkazu)

31. V odvolacím řízení měl každý z účastníků prostor pro případnou další aktivitu. Z protokolu o odvolacím jednání je zřejmé, že účastníci měli možnost se řádně vyjádřit k (opakovaně) provedeným důkazům.

K otázce č. [3] (K předpokladům úmyslně zkracujících úkonů dlužníka)

32. K tvrzené neexistenci dluhu poukazuje žalobce na to, že závěry usnesení odvolacího soudu ze dne 9. 9. 2021, č. j. 6 Cmo 285/2020-183, jsou založeny na nesprávném (ustanovení § 829 a násl. obč. zák. odporujícímu) předpokladu, že jednotliví účastníci sdružení odpovídali za podíl na ztrátě vůči sdružení, tedy že sdružení bylo věřitelem a účastníci sdružení byli dlužníky. Sdružení však nemá právní subjektivitu (srov. § 829 odst. 2 a § 835 odst. 2 obč. zák.). Byla to tedy společnost C, která průběžně hradila náklady a uspokojovala závazky vůči jednotlivým dodavatelům, k jejichž úhradě (však) byli zavázáni všichni členové sdružení společně a nerozdílně. Společnosti C tak v souladu s § 511 odst. 3 obč. zák. svědčil nárok na náhradu „dluhů“, které uhradila za zbylé dva účastníky sdružení (ve výši podílů sjednaných ve smlouvě o sdružení).

III.

Přípustnost dovolání

33. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

34. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení způsobilosti (kvality) budoucí pohledávky založit neúčinné právní jednání dlužníka ve smyslu § 242 insolvenčního zákona jde o věc dovolacím soudem neřešenou. V posouzení otázky úmyslu dlužníka „*cum animo fraudandi*“ a vědomosti dovolatele o tomto úmyslu, je pak napadené rozhodnutí v rozporu s níže označenou judikaturou Nejvyššího soudu

35. Procesní otázky předestřené dovolatelem se týkají (tvrzených) vad řízení, jejichž existenci zkoumá dovolací soud u přípustného dovolání z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Nejvyšší soud neshledává účelným zabývat se (poté, co dovolání připustil pro řešení otázky označené v předchozím odstavci) samostatně přípustností dovolání k otázkám č. [1] a [2]; s námitkami vznesenými v souvislosti s těmito otázkami se vypořádá v mezích přípustného dovolání.

IV. Důvodnost dovolání

36. Podle ustanovení § 242 odst. 3 o. s. ř. rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodu vymezeného v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a/ a b/ a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

37. Nejvyšší soud se tedy nejprve zabýval dovolatelem namítanými vadami řízení (předestřenými k otázkám č. [1] a [2]). Pro účely posouzení těchto vad jsou rozhodná následující ustanovení občanského soudního řádu [ve znění, jež od podání žaloby v této věci (od 6. 8. 2018) nedoznalo změn]:

§ 40 (o. s. ř.)

(1) Úkony, při nichž soud jedná s účastníky, provádí dokazování nebo vyhlašuje rozhodnutí, se zaznamenávají ve formě zvukového nebo zvukově obrazového záznamu (dále jen „záznam“). Záznam se uchovává na trvalém nosiči dat, který je součástí spisu.

(2) Není-li pořízení záznamu možné nebo stanoví-li tak zákon, sepisuje se o úkonech, při nichž soud jedná s účastníky, provádí dokazování nebo vyhlašuje rozhodnutí, protokol. Soud může rozhodnout, že bude současně s pořízením záznamu sepsán o úkonu protokol. Nejsou-li při úkonu přítomni účastníci, zástupci ani veřejnost a soud provádí pouze listinné důkazy nebo vyhlašuje rozhodnutí, postačí pořízení protokolu. V případě rozporu protokolu a záznamu má přednost záznam. Protokol se sepisuje vždy o úkonu, kterým

a/ byl uzavřen smír, nebo

b/ došlo k uznání nároku podle § 153a odst. 1.

(3) Přepis záznamu nebo jeho části se pořídí, pokud tak ze závažných důvodů určí soud. Přepis záznamu nebo jeho části se pořídí vždy, je-li podán řádný nebo mimořádný opravný prostředek ve věci samé. Věta druhá se nepoužije, pokud soud prvního stupně rozhoduje o odmítnutí odvolání podle § 208 odst. 1 nebo byl-li pořízen protokol.

(...)

§ 118a (o. s. ř.)

(1) Ukáže-li se v průběhu jednání, že účastník nevylicil všechny rozhodné skutečnosti nebo že

je uvedl neúplně, předseda senátu jej vyzve, aby svá tvrzení doplnil, a poučí jej, o čem má tvrzení doplnit a jaké by byly následky nesplnění této výzvy.

(2) Má-li předseda senátu za to, že věc je možné po právní stránce posoudit jinak než podle účastníkovy právního názoru, vyzve účastníka, aby v potřebném rozsahu doplnil vylicení rozhodných skutečností; postupuje přitom obdobně podle odstavce 1.

(3) Zjistí-li předseda senátu v průběhu jednání, že účastník dosud nenavrl důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení, vyzve jej, aby tyto důkazy označil bez zbytečného odkladu, a poučí jej o následcích nesplnění této výzvy.

(...)

§ 123 (o. s. ř.)

Účastníci mají právo vyjádřit se k návrhům na důkazy a ke všem důkazům, které byly provedeny.

§ 213 (o. s. ř.)

(1) Odvolací soud není vázán skutkovým stavem, jak jej zjistil soud prvního stupně.

(2) Odvolací soud může zopakovat dokazování, na základě kterého soud prvního stupně zjistil skutkový stav věci; dosud provedené důkazy zopakuje vždy, má-li za to, že je z nich možné dospět k jinému skutkovému zjištění, než které učinil soud prvního stupně.

(...)

§ 213b (o. s. ř.)

(1) V odvolacím řízení se postupuje podle § 118a; tento postup však nemůže vést k uplatnění nových skutečností nebo důkazů v rozporu s ustanovením § 205a nebo 211a nebo k uplatnění procesních práv, která jsou za odvolacího řízení nepřipustná.

(2) Porušení ustanovení § 118a odst. 1 až 3 soudem prvního stupně je vadou řízení, jen jestliže potřeba uvést další tvrzení nebo důkazy vyplýne z odlišného právního názoru odvolacího soudu.

§ 215 (o. s. ř.)

(...)

(2) Po zahájení jednání podá předseda nebo pověřený člen senátu zprávu o dosavadním průběhu jednání; jinak platí pro jednání před odvolacím soudem přiměřeně § 116 až 118, § 118a odst. 4 a § 119. Na závěr předseda senátu účastníky vyzve, aby shrnuli své návrhy a aby se vyjádřili k dokazování a ke skutkové a k právní stránce věci.

38. Ve výše ustaveném právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním namítaným vadám řízení následující závěry:

K otázce č. [1] (K poučovací povinnosti odvolacího soudu)

39. Jak Nejvyšší soud opakovaně vysvětlil ve svých rozhodnutích, poučovací povinnost podle § 118a o. s. ř. je vybudována na objektivním principu. Znamená to, že poskytnutí potřebného poučení není

závislé na tom, zda se soud o potřebě poučení vůbec dozvěděl. Nebylo-li účastníku potřebné poučení poskytnuto, ačkoliv se tak mělo z objektivního hlediska stát, došlo i v tomto případě k porušení ustanovení § 118a o. s. ř. Jestliže soud prvního stupně příslušné poučení neposkytne (lhostejno z jakých důvodů), musí tak učinit (je-li podáno odvolání) odvolací soud v odvolacím řízení (§ 213b odst. 1 o. s. ř.), a to bez ohledu na to, že již došlo ke koncentraci řízení (srov. [R 59/2012](#)).

40. V rozsudku svého velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 20. 6. 2012, sp. zn. [31 Cdo 619/2011](#), uveřejněném pod číslem 115/2012 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 115/2012“), jehož judikatorní význam je nadřazen rozhodnutím tříčlenných senátů Nejvyššího soudu o stejných otázkách, Nejvyšší soud vysvětlil, že rozsah důkazní povinnosti je ve sporném řízení zásadně určen rozsahem povinnosti tvrdit skutečnosti, neboť aby mohl účastník nějakou skutečnost prokázat, musí ji nejdříve tvrdit. V tomto smyslu právní teorie hovoří o břemenu tvrzení, jímž rozumí procesní odpovědnost účastníka řízení za to, že za řízení netvrdil všechny rozhodné skutečnosti významné pro rozhodnutí a že z tohoto důvodu muselo být rozhodnuto o věci samé v jeho neprospěch. Smyslem břemene tvrzení je umožnit soudu rozhodnout o věci samé i v takových případech, kdy určitá skutečnost, významná podle hmotného práva pro rozhodnutí věci, pro nečinnost účastníků (v důsledku nesplnění povinnosti uložené účastníkům ustanovením § 101 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.) nemohla být prokázána, neboť vůbec nebyla účastníky tvrzena. K tomu, aby účastník v řízení dostal své povinnosti tvrzení, slouží poučení podle ustanovení § 118a odst. 1 o. s. ř.

41. Poučení dle § 118a odst. 2 o. s. ř. je poučením pro případ jiné (než účastníkem očekávané) právní kvalifikace věci. Jde např. o situaci, kdy je soud názoru, že požadované plnění není plněním podle smlouvy (jak očekává účastník), ze skutkového stavu věci však lze dovodit nárok na vydání bezdůvodného obohacení [k čemuž ale ještě chybí (v některých případech může chybět) vylíčení skutkových okolností případu ohledně výše bezdůvodného obohacení]. Srov. v literatuře např. dílo Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, str. 830, a v judikatuře např. odstavec [18] odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2019, sp. zn. [29 Cdo 3071/2018](#), uveřejněného v časopise Soudní judikatura, číslo 9, ročníku 2020, pod číslem 89.

42. Poučovací povinnost ve smyslu § 118a odst. 3 o. s. ř. se pak uplatňuje tam, kde je namístě učinit závěr, že účastník, jemuž je ku prospěchu prokázání určité (pro věc rozhodné) skutečnosti, nesplnil svou důkazní povinnost, respektive dosud provedenými důkazy neunesl důkazní břemeno o takové skutečnosti, takže nenabídne-li (po poučení dle § 118a odst. 3 o. s. ř.) důkazy způsobilé takovou skutečnost prokázat, budou jej stíhat procesní následky spočívající v neunesení důkazního břemene o takové skutečnosti (srov. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. [31 Cdo 4616/2010](#), uveřejněný pod číslem 98/2013 Sb. rozh. obč., nebo opět [R 115/2012](#)).

43. O případ, kdy by odvolací soud měl přistoupit k poučení podle § 118a odst. 2 o. s. ř., v dané věci zjevně nešlo, když odvolací soud věc po právní stránce neposuzoval jinak než insolvenční soud (stejně jako insolvenční soud se věcí zabýval jen v mezích tvrzené neúčinnosti právních jednání dlužníka v rovině skutkových podstat uvedených v § 240 až § 242 insolvenčního zákona). Důvod postupovat ve vztahu k dovolateli podle § 118a odst. 2 o. s. ř. tedy odvolací soud neměl a dovolání potud žádnou argumentaci, která by svědčila o opaku, ani neuplatňuje.

44. Nejde ani o případ, kdy by odvolací soud měl přistoupit k poučení podle § 118a odst. 1 o. s. ř., když napadené rozhodnutí není (ani nemá být) založeno na úsudku, že dovolatel ve sporu neuspěl proto, že nedostal své povinnosti tvrzení. Ostatně, dovolání ani potud žádnou zvláštní argumentaci, na kterou by Nejvyšší soud měl (ještě) reagovat, neobsahuje.

45. Zbývá vyjádřit se k poučovací povinnosti ve smyslu § 118a odst. 3 o. s. ř. Potud dovolatel namítá

(srov. reprodukci dovolání v odstavci 15. odůvodnění shora), že byť to v napadeném rozhodnutí není uvedeno výslovně, odvolací soud musel dospět k závěru, že dovolatel neunáší důkazní břemeno co do obrany, že nejsou splněny předpoklady odporovatelnosti podle ustanovení § 240 až § 242 insolvenčního zákona. Tato jeho argumentace nicméně vychází z nepochopení podstaty (smyslu) poučovací povinnosti podle § 118a odst. 3 o. s. ř. (jak shrnuta v odstavci 42. odůvodnění shora).

46. Rozhodnutí založené na neunesení důkazního břemene o určité skutečnosti totiž nelze zaměňovat s rozhodnutím založeným na tom, že na základě jiných důkazů byl skutkový stav o této skutečnosti zjištěn (pozitivně) jinak, než tvrdil některý z účastníků. V takovém případě nejde o to, že se určitá skutečnost neprokázala, nýbrž o to, že se prokázala jinak, než účastník tvrdil. Má-li soud určitou skutečnost za prokázanou jinak, než tvrdil některý z účastníků řízení, pak nemá důvod přistoupit k poučení dle § 118a odst. 3 o. s. ř., jelikož jeho rozhodnutí není v takovém případě rozhodnutím založeným na neunesení důkazního břemene o oné skutečnosti. Srov. shodně opět rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 3071/2018](#) nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2021, sen. zn. [29 ICdo 112/2019](#), uveřejněný pod číslem 97/2021 Sb. rozh. obč.

47. V daném případě závěry odvolacího soudu nevycházejí z toho, že dovolatel neunesl důkazní břemeno o určité (jím tvrzené) skutečnosti, nýbrž z toho, že na základě zjištěného skutkového stavu (pozitivně) lze uzavřít, že:

[1] dlužník učinil právní úkony (obě platby) v úmyslu zkrátit věřitele (účastníky sdružení),

[2] dlužník i žalovaný věděli, že jde o „právní úkon“, který učinili v úmyslu zmařit v rozporu se zákonem (obejitím zákona) uspokojení věřitelů sdružení,

[3] dlužníkovy právní úkony (ony platby) zkracují uspokojení pohledávek věřitelů a vedly ke zmenšení jeho majetku, které mělo (současně) za následek, že věřitelé nemohli dosáhnout uspokojení svých pohledávek z majetku dlužníka, ačkoli (nebýt těchto úkonů) by se uspokojili z majetku dlužníka alespoň částečně.

Srov. odstavec 23. odůvodnění napadeného rozhodnutí, jakož i reprodukci odůvodnění napadeného rozhodnutí v odstavci 10. odůvodnění shora.

48. To, že odvolací soud nepřikročil k poučení podle § 118a odst. 3 o. s. ř. tedy odpovídá shora označené (ustálené) judikatuře Nejvyššího soudu. Naopak dovolatelův předpoklad, že (ač napadené rozhodnutí takový úsudek neobsahuje) odvolací soud musel dospět k závěru, že dovolatel neunáší důkazní břemeno, nemá oporu ani v napadeném rozhodnutí ani v obsahu spisu. Dovolání tedy potud není důvodné.

K otázce č. [2] (K právu vyjádřit se k důkazu)

49. Ustanovení § 213 o. s. ř. je procesním projevem stěžejního principu občanského soudního řízení, podle něhož soudem prvního stupně zjištěný skutkový stav sice může doznat změn v důsledku odchylného hodnocení důkazů, které byly provedeny již soudem prvního stupně, je však nepřípustné, aby odvolací soud jinak hodnotil důkazy, které sám nezopakoval. U důkazních prostředků listinných (§ 129 o. s. ř.) je vliv skutečností nezachytitelných v protokolu o jednání na hodnocení jejich věrohodnosti vyloučen; proto není porušením zásady přímosti občanského soudního řízení, vyvodil-li z nich odvolací soud jiné skutkové závěry než soud prvního stupně, aniž je sám znovu předepsaným procesním způsobem zopakoval, případně doplnil. Srov. shodně z recentní judikatury např. již odstavec 63. odůvodnění odvolacím soudem citovaného rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 1917/2021](#) nebo odstavce 70. až 72. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2023, sen. zn. [29 NSČR 51/2023](#). Nejvyšší soud též nemá pochyb o tom, že doplní-li odvolací soud dokazování,

nebo opakuje-li odvolací soud některé důkazy (včetně listinných), postupuje (má postupovat) v odvolacím řízení přiměřeně (§ 211 o. s. ř.) též podle § 123 o. s. ř.; srov. obdobně např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2001, sp. zn. [20 Cdo 1020/99](#), uveřejněného pod číslem 25/2002 Sb. rozh. obč., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2002, sp. zn. [29 Cdo 2893/2000](#), uveřejněného pod číslem 40/2003 Sb. rozh. obč., nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2022, sen. zn. [29 NSČR 90/2021](#), uveřejněného pod číslem 83/2023 Sb. rozh. obč.

50. Není úkolem Nejvyššího soudu spekulovat o tom, zda způsob, jakým odvolací soud zaznamenal v protokolu o odvolacím jednání z 20. 4. 2023 (č. l. 227-228) reakce na opakování dvou listinných důkazů („Účastníci bez námitek.“ a „Senát bez dotazů.“), zahrnoval (měl vyjádřit) též procesní postoj dovolatele k tomuto dokazování. Z protokolu o odvolacím jednání se však také podává, že poté účastníci přednesli závěrečné návrhy (srov. i § 215 odst. 2 větu druhou o. s. ř.). Účastník řízení, jenž má za to, že mu soud neposkytl možnost vyjádřit se řádně k důkazu listinou, tak nepochybně může učinit (vyjádřit se k dokazování) nejpozději v rámci svého závěrečného návrhu; srov. pro řízení před soudem prvního stupně § 119a odst. 2 o. s. ř. a pro odvolací řízení již zmíněný § 215 odst. 2 větu druhou o. s. ř. Řečené platí tím více, má-li jít jen o neposkytnutí možnosti vyjádřit se k opakování důkazu listinou, která i poté, co jí soud provede důkaz (zopakuje důkaz), zůstane součástí spisového materiálu (jak pro danou věc plyne z obsahu spisu).

51. Měl-li tedy dovolatel (zastoupený při odvolacím jednání přítomnou advokátkou) za to, že mu odvolací soud neumožnil řádně se vyjádřit k opakování důkazu dvěma listinami, pak skutečnost, že toto své vyjádření nepřednesl v rámci závěrečného návrhu v dané odvolací věci, jde na vrub jeho vlastní procesní nedbalosti nebo neopatrnosti [je to dovolatel, kdo nedbal obecného právního principu „*vigilantibus iura skripta sunt*“ (bdělým náležejí práva)].

52. Ostatně, ze spisu se podává, že šlo o případ uvedený v § 40 odst. 1 a odst. 2 větě druhé o. s. ř., tedy o situaci, kdy odvolací jednání bylo zaznamenáno ve formě zvukového záznamu a současně byl sepsán (přítomnou zapisovatelkou) protokol. Srov. zvukový záznam u evidenčního listu o zvukovém záznamu (č. l. 226 p. v.). Z onoho zvukového záznamu se pak podává, že předseda senátu po provedení důkazu oběma listinami položil otázku: „Jsou nějaké námítky proti provedeným důkazům?“; jelikož dotaz zůstal bez jakékoli (zvukové) reakce, zaprotokoloval předseda senátu větu „Účastníci bez námitek“. Následně (poté, co neměl dotazy ani senát) vyzval předseda senátu (podle zvukového záznamu) účastníky k závěrečným návrhům slovy: „Tak bych prosil závěrečné návrhy“. S přihlédnutím k pravidlu formulovanému v § 40 odst. 2 větě čtvrté o. s. ř. (které v případě rozporu mezi protokolem a záznamu upřednostňuje záznam), je zjevné, že dovolací námitka není opodstatněná též proto, že popisuje (v části týkající se možnosti dovolatele vyjádřit se k opakovaným důkazům) průběh odvolacího jednání v rozporu se skutečností (která dokládá, že dovolatel měl možnost se k opakovaným důkazům vyjádřit již bezprostředně po jejich zopakování, leč neučinil tak). Dovolání tak ani potud není důvodné a namítaný rozpor s článkem 38 odst. 2 Listiny dozajista dán není.

K otázce č. [1] (K poučovací povinnosti odvolacího soudu) a k otázce č. [2] (K právu vyjádřit se k důkazu) co do překvapivosti rozhodnutí

53. Jako součást vad řízení uplatňovaných v rámci otázek č. [1] a [2] namítá dovolatel také to, že napadené rozhodnutí pro něj bylo „překvapivé“. Potud Nejvyšší soud ustáleně judikuje, že byla-li právní otázka, kterou odvolací soud zkoumal s jiným výsledkem, zkoumána již soudem prvního stupně, mohl být rozhodnutím odvolacího soudu v dotčeném aspektu „překvapen“ jen účastník svých práv nedbalý a na jednání odvolacího soudu nepřipravený (srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2014, sp. zn. [29 Cdo 914/2014](#), uveřejněného pod číslem 107/2014 Sb. rozh. obč.). Otázkou, zda jsou splněny předpoklady neúčinnosti podle § 242 insolvenčního zákona, se ve svém rozsudku zabýval již insolvenční soud. Tím, že stejnou otázku řešil (na základě

odvolací argumentace) i odvolací soud (jen s opačným závěrem), tedy dovolatel překvapen být nemohl a neměl.

K otázce č. [1] (K poučovací povinnosti odvolacího soudu) co do „zásady dvouinstančnosti“

54. V rámci argumentace k otázce č. [1] dovolatel též namítal, že tím, že rozhodl sám (místo toho, aby odvoláním napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení), porušil odvolací soud „zásadu dvouinstančnosti“ (srov. reprodukci dovolání v odstavci 17. odůvodnění shora). Potud dovolatel přehlíží, že zásada dvouinstančnosti, jež (ani) není v českém právním řádu zásadou obecně platnou, se v občanském soudním řízení v apelačním systému upraveném občanským soudním řádem prosazuje jen omezeně, potud, že odvolací soud je oprávněn zrušit odvoláním napadené rozhodnutí soudu prvního stupně jen z důvodů taxativně vypočtených v § 219a o. s. ř. Srov. již rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. [31 Cdo 3881/2009](#), uveřejněný pod číslem 10/2014 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 10/2014“), a rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2021, sp. zn. [31 Cdo 1475/2020](#), uveřejněný pod číslem 58/2021 Sb. rozh. obč. (jejichž judikatorní význam je opět nadřazen rozhodnutím tříčlenných senátů Nejvyššího soudu o stejných otázkách), nebo nález Ústavního soudu ze dne 6. 11. 2003, sp. zn. [III. ÚS 150/03](#), uveřejněný pod číslem 128/2003 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu. Naopak rušení a vrácení věci odvolacím soudem mimo rámec kogentní úpravy obsažené v § 219a o. s. ř. tam, kde odvolací soud mohl o věci sám rozhodnout, by nahrávalo judikaturou Ústavního soudu kritizovanému justičnímu „ping pongu“ (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. [II. ÚS 2941/17](#), uveřejněný pod číslem 78/2018 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Tato dovolací námitka tedy též není opodstatněná. Dovolatelem namítanými vadami tedy řízení není postiženo.

K otázce č. [3] (K předpokladům úmyslně zkracujících úkonů dlužníka)

55. Jelikož vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti se nepodávají ani ze spisu, Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval dále správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

56. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

57. Pro právní posouzení věci k dovoláním předestřeným otázkám jsou rozhodná následující skutková zjištění (z nichž vyšly oba soudy):

58. Dlužník, společnost ILDEFONS s. r. o. (dále jen „společnost I“) a společnost C uzavřeli dne 3. 1. 2011 smlouvu o sdružení dle § 829 a násl. obč. zák. za účelem vzniku Sdružení VP a společného provozování pivovaru Vyškov. Podle článku 3.1. smlouvy o sdružení činil podíl na zisku sdružení u dlužníka 20 %, u společnosti I 20 % a u společnosti C 60 %. Podle článku 3.2. smlouvy o sdružení bylo sjednáno, že veškeré příjmy a výdaje bude evidovat ve svém účetnictví společnost C, která po skončení každého kalendářního roku (popřípadě hospodářského roku) nebo po zániku sdružení rozdělí zisk podle článku 3.1. smlouvy o sdružení mezi jednotlivé účastníky sdružení. Splatnost jednotlivých podílů na zisku byla stanovena nejpozději do konce měsíce následujícího po měsíci, v němž byla schválena účetní závěrka příslušného roku.

59. Dovolatele byl v době od 17. 6. 2008 do 16. 12. 2014 jediným společníkem a jednatelem dlužníka.

60. Dovolatele půjčil (v době od 1. 1. 2014 zapůjčil) dlužníku:

[1] dne 1. 3. 2009 částku 100.000 Kč,

[2] dne 6. 10. 2009 částku 100.000 Kč,

[3] dne 10. 1. 2010 částku 550.000 Kč,

[4] dne 31. 12. 2012 částku 70.000 Kč,

[5] dne 5. 1. 2013 částku 100.000 Kč,

[6] dne 19. 1. 2014 částku 100.000 Kč,

Celkem šlo o částku 1.020.000 Kč.

61. Dlužník zaplatil dovolateli z titulu vrácení půjček (zápůjčky):

[1] dne 28. 9. 2013 částku 20.000 Kč,

[2] dne 21. 3. 2014 částku 928.292 Kč,

[3] dne 17. 12. 2014 částku 70.000 Kč.

Celkem šlo o částku 1.018.292 Kč.

62. Jako přílohu e-mailu ze dne 9. 3. 2014 zaslal O. Š. za společnost C dlužníku výsledovku za střediska společnosti C (Prahu a Vyškov) za rok 2013, podle které středisko Vyškov vykázalo ztrátu ve výši 6.719.804,65 Kč. V e-mailu se uvádí, že O. Š. v příloze posílá „víceméně finální výsledovku za rok 2013 v členění dle středisek“.

63. Podle účetní závěrky za rok 2013 ze dne 25. 6. 2014 nevykazovala společnost C žádné pohledávky vůči účastníkům sdružení.

64. Dne 1. 9. 2014 valná hromada společnosti C neschválila účetní závěrku, schválila však zprávu o hospodaření, podle které ztráta ve výši 10.364.858 Kč bude převedena do následujícího roku.

65. Dne 15. 12. 2014 převedl dovolatel podíl v dlužníkovi na společnost P. a. s.

66. Podle účetní závěrky za rok 2014 ze dne 2. 3. 2015 vykázala společnost C ztrátu ve výši 25.626.309,47 Kč, přičemž společnost C nevykazovala žádné pohledávky vůči účastníkům sdružení.

67. Podle účetní závěrky za rok 2015 ze dne 31. 3. 2016 společnost C vykazovala pohledávku vůči účastníkům sdružení ve výši 1.992.000 Kč.

68. Účast dlužníka ve sdružení zanikla k 31. 12. 2014.

69. V době od svého založení do 31. 12. 2013 utrpělo sdružení ztrátu ve výši 4.249.396 Kč.

70. Podle schváleného hospodářského výsledku sdružení za rok 2014 ze dne 31. 3. 2015 bylo sdružení za rok 2014 ve ztrátě ve výši 7.961.209 Kč, přičemž podíl dlužníka na ztrátě činí 20 %.

71. Dopisem z 18. 5. 2015 vyzvala společnost C dlužníka k úhradě podílu na kumulované ztrátě sdružení ve výši 2.492.214,50 Kč.

72. Po úhradě částek 928.292 Kč (21. 3. 2014) a 70.000 Kč (17. 12. 2014) neměl dlužník majetek dostatečný k úhradě podílu na ztrátě sdružení (pohledávky věřitelů převyšovaly aktiva dlužníka).

73. Insolvenční řízení na majetek dlužníka bylo zahájeno 18. 4. 2016.

74. Usnesením ze dne 1. 9. 2017 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka a prohlásil konkurs na jeho majetek a insolvenčním správcem dlužníka ustanovil žalobce.

75. Pro další úvahy Nejvyššího soudu k otázce č. [3] jsou rozhodná následující ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, insolvenčního zákona a zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) [dále též jen „z. o. k.“]:

§ 22 (o. z.)

(1) Osoba blízká je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner podle jiného zákona upravujícího registrované partnerství (dále jen „partner“); jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní. Má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí.

(2) Stanoví-li zákon k ochraně třetích osob zvláštní podmínky nebo omezení pro převody majetku, pro jeho zatížení nebo přenechání k užití jinému mezi osobami blízkými, platí tyto podmínky a omezení i pro obdobná právní jednání mezi právnickou osobou a členem jejího statutárního orgánu nebo tím, kdo právnickou osobu podstatně ovlivňuje jako její člen nebo na základě dohody či jiné skutečnosti.

§ 588 (o. z.)

Soud přihlédne i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, které se zjevně přičí dobrým mravům, anebo které odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek. To platí i v případě, že právní jednání zavazuje k plnění od počátku nemožnému.

§ 1908 (o. z.)

(1) Splněním dluhu závazek zaniká.

(...)

§ 2390 (o. z.)

Základní ustanovení

Přenechá-li zapůjčitel vydlužiteli zastupitelnou věc tak, aby ji užil podle libosti a po čase vrátil věc stejného druhu, vznikne smlouva o zápůjčce.

§ 3028 (o. z.)

(1) Tímto zákonem se řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti.

(2) Není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů.

(3) Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti

tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.

§ 116 (obč. zák.)

Osobou blízkou je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel, partner; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.

§ 559 (obč. zák.)

(1) Splněním dluh zanikne.

(...)

§ 657 (obč. zák.)

Smlouvou o půjčce přenechává věřitel dlužníkovi věci určené podle druhu, zejména peníze, a dlužník se zavazuje vrátit po uplynutí dohodnuté doby věci stejného druhu.

§ 234 (insolvenčního zákona)

Byla-li zjištěna neplatnost právního úkonu týkajícího se majetku nebo závazků dlužníka, který lze současně považovat za neúčinný, postupuje se podle § 233.

§ 237 (insolvenčního zákona)

(1) Povinnost vydat do majetkové podstaty dlužníkovo plnění z neúčinných právních úkonů mají osoby, v jejichž prospěch byl neúčinný právní úkon učiněn nebo které z něho měly prospěch.

(...)

§ 242 (insolvenčního zákona)

Neúčinnost úmyslně zkracujících právních úkonů

(1) Odporovat lze rovněž právnímu úkonu, kterým dlužník úmyslně zkrátil uspokojení věřitele, byl-li tento úmysl druhé straně znám nebo jí se zřetelem ke všem okolnostem musel být znám.

(2) Má se za to, že u úmyslně zkracujícího právního úkonu učiněného ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, byl dlužníkův úmysl této osobě znám.

(3) Úmyslně zkracujícímu právnímu úkonu lze odporovat, byl-li učiněn v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení.

§ 73 (z. o. k.)

Většinový společník

(1) Společník, který má většinu hlasů plynoucích z účasti v obchodní korporaci, je většinový společník a obchodní korporace, ve které tuto většinu má, je obchodní korporace s většinovým společníkem.

(...)

§ 74 (z. o. k.)

(1) Ovládající osobou je osoba, která může v obchodní korporaci přímo či nepřímo uplatňovat rozhodující vliv. Ovládanou osobou je obchodní korporace ovládaná ovládající osobou.

(...)

(3) Řídící osoba podle § 79 a většinový společník jsou vždy ovládajícími osobami, ledaže ve vztahu k většinovému společníkovi § 75 stanoví jinak. Řízená osoba podle § 79 je vždy ovládanou osobou.

§ 775 (z. o. k.)

Tímto zákonem se řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne jeho účinnosti.

§ 780 (z. o. k.)

(1) Účinnost ovládacích smluv a smluv o převodu zisku uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona zaniká posledním dnem účetního období závazného pro řídící osobu, který následuje bezprostředně po uplynutí šesti měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, pokud účinnost těchto smluv nezanikne dříve jinak.

(2) Ustanovením odstavce 1 nejsou dotčena práva a povinnosti z tam uvedených smluv a z právních předpisů upravujících tyto smlouvy přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona vzniklé před zánikem jejich účinnosti podle odstavce 1.

76. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, a zákona o obchodních korporacích již od účinnosti těchto kodexů (od 1. 1. 2014) a později nedoznala změn. Ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve výše uvedené (pro věc opět rozhodné) podobě pak platila jak v době poskytnutí půjčky z 1. 3. 2009, tak v době poskytnutí půjčky z 5. 1. 2013, přičemž do 1. 1. 2014, kdy byl tento zákon zrušen zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem, nedoznala změn.

77. Ustanovení insolvenčního zákona v citovaném (rozhodném) znění platí beze změny od zahájení insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka (od 18. 4. 2016). Na tomto místě pak Nejvyšší soud připomíná, že s přihlédnutím k době vydání rozhodnutí o úpadku dlužníka (1. 9. 2017) se pro insolvenční řízení vedené na majetek dlužníka a incidenční spory tímto řízením vyvolané uplatní i v době od 1. 6. 2019 insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 5. 2019 [srov. článek II (Přechodné ustanovení) části první zákona č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony].

78. Ve shora ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k problematice otevřené otázkou č. [3] následující závěry:

79. Půjčky, které dovolatel (coby věřitel) poskytl dlužníku 1. 3. 2009 (100.000 Kč), 6. 10. 2009

(100.000 Kč), 10. 1. 2010 (550.000 Kč), 31. 12. 2012 (70.000 Kč), a 5. 1. 2013 (100.000 Kč) [celkem šlo o částku 920.000 Kč] se řídí (vzhledem k § 3028 o. z., při současné absenci jiné dohody předjímané v § 3028 odst. 3 poslední větě o. z.) i v době od 1. 1. 2014 ustanoveními zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku; srov. tedy co do vzniku smlouvy o půjčce coby reálného kontraktu § 657 obč. zák. a co do právního úkonu, jímž dlužník půjčku splatil, § 559 odst. 1 obč. zák.

80. Zápůjčka, kterou dovolatel (coby zapůjčitel) poskytl dlužníku (coby vydlužiteli) dne 19. 1. 2014 (100.000 Kč), se již řídí ustanoveními zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (srov. § 3028 odst. 1 o. z.); srov. tedy co do vzniku smlouvy o zápůjčce coby reálného kontraktu § 2390 o. z. a co do právního jednání, jímž dlužník zápůjčku splatil, § 1908 odst. 1 o. z.

81. V této souvislosti Nejvyšší soud poznamenává, že zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, nahradil s účinností od 1. 1. 2014 pojem „právní úkon“ dle § 34 obč. zák. pojmem „právní jednání“ (srov. § 545 a násl. o. z.). Ve stejném duchu je proto třeba pro rozhodné období interpretovat slovní spojení „právní úkon“ v § 111 insolvenčního zákona a v § 235 a násl. insolvenčního zákona. Srov. i ustanovení § 3028 odst. 3 o. z. a argumentaci obsaženou k terminologii např. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2020, sen. zn. [29 ICdo 113/2018](#), uveřejněném pod číslem 27/2021 Sb. rozh. obč. Jinak řečeno, v rozsahu, v němž dlužník platbami z 21. 3. 2014 a 17. 12. 2014 splácel půjčky, které mu dovolatel poskytl v době do 5. 1. 2013, jsou tyto platby „právními úkony“ dlužníka, a v rozsahu, v němž dlužník stejnými platbami splácel zápůjčku, kterou mu dovolatel poskytl 19. 1. 2014, jde o „právní jednání“ dlužníka. Nejvyšší soud dodává, že zjištěný skutkový stav (absence skutkového závěru na dané téma) mu nedovoluje uzavřít, v jakém rozsahu hradil dlužník uvedenými platbami zápůjčku, respektive půjčky, tato mezera ve skutkových zjištěních však na další úvahy Nejvyššího soudu vliv nemá.

82. Pro výklad § 242 insolvenčního zákona vskutku platí závěry citované dovolatelem z rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [29 ICdo 58/2020](#), totiž že ustanovení § 242 insolvenčního zákona obsahuje samostatnou úpravu úmyslně zkracujících právních úkonů (od 1. 1. 2014 právních jednání) dlužníka a předpokladem jeho aplikace (tedy) není požadavek, aby šlo o právní úkon (právní jednání), který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo aby šlo o právní úkon (právní jednání), který vedl k dlužníkovu úpadku (srov. [R 117/2017](#)). Podmínky této odporovatelnosti se posuzují ke dni vzniku právního úkonu (právního jednání) respektive, jde-li o právní úkon (právní jednání), jehož účinky nastávají až účinností vkladu práva do katastru nemovitostí, ke dni, kdy nastaly právní účinky takového vkladu; srov. obdobně např. též [R 139/2018](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu sen. zn. [29 ICdo 90/2016](#). Přitom musí jít o právní úkon (právní jednání), kterým dlužník skutečně a objektivně zkrátil některého svého věřitele, přičemž úmysl věřitele zkrátit (úmysl dlužníka „*cum animo fraudandi*“), lhotejno, zda šlo o úmysl přímý nebo nepřímý, druhé smluvní straně byl znám, nebo jí se zřetelem ke všem okolnostem musel být znám (§ 242 odst. 1 insolvenčního zákona); srov. opět i rozsudek Nejvyššího soudu sen. zn. [29 ICdo 90/2016](#). V intencích § 242 insolvenčního zákona přitom postačí, že dlužník zkrátil uspokojení pohledávky byť jediného svého věřitele (srov. rozsudek Nejvyššího soudu sen. zn. [29 ICdo 60/2018](#)).

83. Vzhledem k tomu, že lze odporovat právním úkonům (právním jednáním) dlužníka, které zkracují věřitele (učiněným v úmyslu zkrátit věřitele), postačuje, aby dlužník sledoval svým jednáním zkrácení jakékoliv pohledávky svého věřitele; není rozhodné, zda šlo o pohledávku splatnou, nesplatnou, nebo budoucí, nebo zda pohledávka byla vymahatelná; srov. opět rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [29 ICdo 58/2020](#) (odstavec 22. odůvodnění), nebo odstavec 41. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2022, sen. zn. [29 ICdo 133/2020](#).

84. K dovolací námitce, podle které si odvolací soud vyložil (pro poměry dané věci) závěry judikatury příliš široce, Nejvyšší soud uvádí, že pro výsledek dovolacího řízení je určující především posouzení, zda skutková zjištění (skutkové závěry), z nichž vyšel odvolací soud, dovolují v rovině právní uzavřít,

že dlužník konal v úmyslu *cum animo fraudandi* (v úmyslu zkrátit své věřitele). Potud dovolatel oponuje závěru odvolacího soudu o existenci úmyslu dlužníka *cum animo fraudandi* námitkou, že dlužník nemohl mít povědomí o budoucím dluhu, takže ani nemohl jednat v úmyslu zkrátit své věřitele (srov. reprodukci dovolání v odstavci 22. odůvodnění shora), jakož i otázkou, jak posuzovat budoucí pohledávku, o které dlužník nemá žádné bližší informace (srov. reprodukci dovolání v odstavci 28. odůvodnění shora).

85. K tomu Nejvyšší soud připomíná, že při úvaze, zda právní posouzení věci odvolacím soudem je ve smyslu ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř. správné, vychází dovolací soud ze skutkových závěrů odvolacího soudu a nikoli z těch skutkových závěrů, které v dovolání na podporu svých právních argumentů (případně) nejprve zformuluje sám dovolatel. Srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. [29 Odo 268/2003](#), uveřejněného pod číslem 19/2006 Sb. rozh. obč., a důvody [R 10/2014](#). Pro tyto účely se též nezabývá námitkami, jež dovolatel ke skutkovému stavu věci, z něž vyšel odvolací soud, snesl prostřednictvím tvrzení o vadách řízení ve smyslu § 242 odst. 3 o. s. ř. Samotné hodnocení důkazů (opírající se o zásadu volného hodnocení důkazů zakotvenou v ustanovení § 132 o. s. ř.) nelze úspěšně napadnout žádným dovolacím důvodem (srov. např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2011, sen. zn. [29 NSČR 29/2009](#), uveřejněného pod číslem 108/2011 Sb. rozh. obč., jakož i důvody nálezu Ústavního soudu ze dne 6. 1. 1997, sp. zn. [IV. ÚS 191/96](#), uveřejněného pod číslem 1/1997 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Při respektu k těmto závěrům přikročil Nejvyšší soud ke zkoumání námitek týkajících se „kvality“ budoucí pohledávky a možnosti usuzovat na základě zjištěného skutkového stavu věci na úmysl dlužníka *cum animo fraudandi*.

a) „Kvalita“ budoucí pohledávky

86. Nejvyšší soud nesdílí představu dovolatele (promítnutou v argumentaci shrnuté v odstavci 28. odůvodnění shora), že úmysl zkrátit právním jednáním (právním úkonem) věřitele, jemuž má vůči dlužníku vzniknout pohledávka v budoucnu (budoucí pohledávka) může mít dlužník jen tehdy, půjde-li o konkrétní (budoucí) pohledávku určité výše, o které onen věřitel (podnikatel) řádně účtuje (zanesl ji do svého účetnictví). Budoucí pohledávka je pohledávkou, která (dokonce) ještě nevznikla, takže nejde-li o pohledávku, jejíž budoucí vznik (včetně výše) si dlužník dohodl s věřitelem smluvně (o pohledávku *ex contractu*), lze stěží očekávat (požadovat), že dlužník bude mít o dosud neexistující pohledávce jinou představu, než tu, které bude odpovídat kvalifikovaný odhad budoucí existence pohledávky a její výše, daný mírou vědomostí, jež lze u osoby ve stejném nebo obdobném postavení očekávat při zvážení okolností, které jí musely být zřejmé. Obecná lidská zkušenost dokládá, že dlužník „odklání“ majetek před svými věřiteli již na základě reálné hrozby vzniku závazků (dluhů) určité jím odhadované výše.

87. Poměřováno těmito závěry není námitka dovolatele ke „kvalitě“ budoucí pohledávky opodstatněná, když skutkové závěry, z nichž odvolací soud vyšel (zejména ty, jež mají oporu v ujednáních smlouvy o sdružení o podílu na ztrátě a v obsahu e-mailu z 9. 3. 2014 a jeho přílohy), dovolovaly uzavřít, že úmysl dlužníka *cum animo fraudandi* se mohl pojít s reálnou obavou ze vzniku dluhu (budoucí pohledávky společnosti C) založeného ztrátovým hospodařením sdružení.

b) Úmysl dlužníka *cum animo fraudandi*

88. Co do záměru, že dlužník konal v úmyslu *cum animo fraudandi* (v úmyslu zkrátit věřitele budoucí pohledávky) je napadené rozhodnutí (na daném skutkovém základě) souladné s výše rozebranou judikaturou k tomuto úmyslu.

c) Vědomost dovolatele o úmyslu dlužníka *cum animo fraudandi*

89. S existencí úmyslu dlužníka *cum animo fraudandi* souvisí (navazuje na ni) otázka, zda dovolatel o takovém úmyslu věděl, nebo zda mu takový úmysl musel být znám (§ 242 odst. 1 insolvenčního zákona).

90. Odvolací soud založil závěr o takové vědomosti dovolatele na tom, že dlužník a žalovaný byli v době provedení právních úkonů (právních jednání) osobami blízkými (žalovaný byl jediným společníkem a jednatelem dlužníka); srov. § 242 odst. 2 insolvenčního zákona. Při autonomní (samostatné) úpravě úmyslně zkracujících právních úkonů (právních jednání) dlužníka v § 242 insolvenčního zákona je tudíž pro další úvahy významná též odpověď na otázku, jak má být v daných souvislostech definován pojem osoba dlužníku blízká, který je v § 242 odst. 2 insolvenčního zákona zmiňován jako další eventualita pro založení tam uvedené domněnky vedle „osoby, která tvoří s dlužníkem koncern“.

91. Nejvyšší soud již ve své judikatuře uzavřel, že slovní spojení „osoba blízká“ (dlužníku) a osoba „tvořící s dlužníkem koncern“ je nutno vykládat způsobem vymezeným legální definicí těchto pojmů v příslušných právních předpisech, tedy pro dobu před 1. 1. 2014 způsobem vymezeným ustanovením § 116 obč. zák., a ustanovením § 66a odst. 7 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“), a pro dobu od 1. 1. 2014 způsobem vymezeným ustanovením § 22 o. z. a ustanovením § 79 z. o. k.; srov. shodně např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2016, sen. zn. [29 NSČR 55/2014](#), uveřejněného pod číslem 106/2017 Sb. rozh. obč., nebo odstavec [36] odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2020, sen. zn. [29 ICdo 43/2018](#), uveřejněného pod číslem 100/2020 Sb. rozh. obč.

92. V dané věci jde nicméně také o to, zda v těch případech, kdy dlužník platbami 21. 3. 2014 a 17. 12. 2014 splácel půjčky, které mu dovolatel poskytl v době do 5. 1. 2013 [a kdy tedy šlo o právní vztah, na který se nadále uplatní ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (srov. odstavec 79. odůvodnění shora)], je použitelná legální definice osoby blízké podle stavu v době (s)plnění dluhu (tedy podle § 22 o. z.), nebo podle stavu právních předpisů rozhodných pro zánik dluhu splněním (srov. § 116 a § 559 odst. 1 obč. zák.). K tomu Nejvyšší soud uvádí, že pro posouzení, zda šlo o (s)plnění závazku (dluhu) mezi osobami sobě blízkými, je určující úprava rozhodná pro zánik dluhu splněním, od které nelze odpoutat úpravu definující postavení osob, mezi nimiž se plnilo, coby osob blízkých, tedy úpravu obsaženou (i pro platby z roku 2014) v § 116 obč. zák. Úprava definující osobu blízkou v § 22 o. z. se tedy uplatní jen v rozsahu, v němž dlužník platbami z 21. 3. 2014 a 17. 12. 2014 splácel zápůjčku z 19. 1. 2014.

93. Na výše uvedeném základě pak Nejvyšší soud uzavírá, že vztah jednatele společnosti s ručením omezeným (coby jejího statutárního orgánu) k oné společnosti s ručením omezeným definuje jako vztah osob navzájem si blízkých přímo § 22 odst. 2 o. z.; při výkladu § 116 obč. zák. pak k témuž závěru dospěla ustálená judikatura Nejvyššího soudu představovaná především rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2002, sp. zn. [21 Cdo 2192/2001](#), uveřejněným pod číslem 53/2004 Sb. rozh. obč.

94. Těmito závěry se nicméně problematika vědomosti (nebo presumované vědomosti) osoby, v jejíž prospěch dlužník učinil právní úkon (právní jednání), o úmyslu dlužníka *cum animo fraudandi* nevyčerpává. Jde totiž i o otázku, jakým způsobem se tam, kde jde o právní úkon (právní jednání) právnické osoby, utváří vůle právnické osoby. Pro odpověď na tuto otázku jsou i v těch případech, kdy právnická osoba činí v době od 1. 1. 2014 (v souladu s § 3028 odst. 3 o. z.) právní úkon podle právních předpisů ve znění účinném do 31. 12. 2013, rozhodná ustanovení korporátního práva ve znění účinném v době, kdy právnická osoba takový právní úkon učinila (tedy ustanovení zákona o obchodních korporacích v rozhodném znění). Srov. k tomu též § 775 z. o. k. a podpůrně i § 780 z. o. k., jakož i výklad podaný v díle: Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, str. 237 až 247 (k § 71 z. o.

k.) a str. 1302 – 1302 (k § 780 z. o. k.).

95. Jednatel a jediný společník (majitel) společnosti s ručením omezeným je ve vztahu k této společnosti ovládající osobou (§ 73, § 74 odst. 1 a 3 z. o. k.) a ona společnost s ručením omezeným je coby obchodní korporace v takovém případě ovládanou osobou (§ 74 odst. 1 věta první z. o. k.), tedy osobou, kterou ovládá onen jednatel a jediný společník.

96. Je-li prokázáno, že ovládaná osoba (dlužník-obchodní korporace) měla v úmyslu zkrátit právním jednáním své věřitele, pak platí, že stejný úmysl měla i druhá strana [osoba, v jejíž prospěch byl neúčinný právní úkon učiněn (bylo neúčinné právní jednání učiněno) nebo která z něho měla prospěch], jestliže šlo o osobu ovládající.

97. Jde o závěr, který se prosazuje v judikatuře Nejvyššího soudu (jako ustálený) k výkladu § 66a odst. 1 až 3 obch. zák.; srov. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2014, sp. zn. [29 Cdo 758/2012](#), nebo odstavce [25] odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2017, sp. zn. [29 Cdo 4554/2015](#), uveřejněného pod číslem 9/2019 Sb. rozh. obč.

98. Nejvyšší soud pak nenalézá důvod vyloučit shodný úsudek ani v režimu zákona o obchodních korporacích. Jinak řečeno, také tehdy, jde-li o právní úkony nebo o právní jednání, pro která definuje osobu ovládající a osobu ovládanou úprava obsažená v § 73 a v § 74 odst. 1 a 3 z. o. k., platí, že ovládaná osoba má při právním úkonu nebo při právním jednání, které činí, takový úmysl, jaký má osoba, která ji ovládá.

99. Platí dále, že má-li úmysl zkrátit věřitele právním úkonem (právním jednáním) [úmysl *cum animo fraudandi*] nejen dlužník, nýbrž i osoba, v jejíž prospěch byl neúčinný právní úkon učiněn (bylo neúčinné právní jednání učiněno) nebo která z něho měla prospěch, jde o oboustranné jednání *in fraudem legis* a (proto) o právní úkon absolutně neplatný (právní jednání absolutně neplatné); srov. k tomu (pro účely výkladu § 39 obč. zák.) již rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 7. 2008, sp. zn. [29 Odo 1027/2006](#), uveřejněný pod číslem 40/2009 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 40/2009“), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2016, sen. zn. [29 ICdo 77/2014](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 4, ročníku 2018, pod číslem 53, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2018, sp. zn. [29 Cdo 614/2014](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 2, ročníku 2020, pod číslem 17. V poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, závěr, že jde o oboustranné jednání *in fraudem legis*, nezpůsobuje absolutní neplatnost právního jednání bez dalšího, nýbrž až ve spojení se závěrem, že právní jednání, které odporuje zákonu, současně (zároveň) „zjevně narušuje veřejný pořádek“ (srov. § 588 větu první o. z.). K výkladu pojmu „veřejný pořádek“ srov. především usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2018, sp. zn. [21 Cdo 1012/2016](#), uveřejněném pod číslem 95/2019 Sb. rozh. obč., k jehož závěrům se přihlásil též rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 10. 6. 2020, sen. zn. [31 ICdo 36/2020](#), uveřejněný pod číslem 104/2020 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 104/2020“). V [R 104/2020](#) pak Nejvyšší soud ozřejmil, že výraz „zjevně“ užitý v § 588 o. z. nevyjadřuje požadavek na určitý stupeň intenzity narušení veřejného pořádku posuzovaným právním jednáním, nýbrž toliko zdůrazňuje, že narušení veřejného pořádku musí být zřejmé, jednoznačné a nepochybné. Závěr, že smlouva (šlo o smlouvu kupní), kterou obě smluvní strany uzavřely ve zjevném úmyslu zkrátit možnost uspokojení pohledávek věřitelů jedné ze smluvních stran (dlužníka), je absolutně neplatným právním jednáním i v poměrech právní úpravy obsažené v § 588 o. z., přijal Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 10. 8. 2020, sen. zn. [24 ICdo 20/2019](#), a nevidí důvod se od něj odchýlit ani v poměrech dané věci. Smlouva, kterou smluvní strany uzavírají za tím účelem, aby zkrátily uspokojení věřitele jedné z nich, narušuje práva třetí osoby (věřitele) chráněná právním řádem způsobem, jenž vylučuje její platnost. Ve smluvním právu je takovým (zákonem odporujícím) jednáním typově poškozován obecný právní princip „*pacta sunt servanda*“ (smlouvy se mají dodržovat). Je proto společensky nepřijatelné (v rozporu s veřejným pořádkem), aby takové smlouvy platily, dokud se dotčený subjekt neplatnosti nedovolá. Řečené platí

tím více, že takové právní jednání může být postižitelné (byť ne vždy bez dalšího) i v rovině práva trestního; srov. § 222 a § 223 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku (ve znění pozdějších předpisů). V literatuře srov. např. též dílo Moravec, T., Kotoučová, J. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021 (komentář k § 242 insolvenčního zákona).

100. Jinak řečeno (shrnutě), smlouva, kterou smluvní strany uzavřely v úmyslu zkrátit uspokojení věřitele jedné z nich, je absolutně neplatná, když odporuje zákonu a je zřejmé, že takové jednání (zároveň) narušuje veřejný pořádek (§ 588 odst. 1 věta první o. z.).

101. Poměřováno závěry obsaženými v odstavcích 89. až 100. shora napadené rozhodnutí neobstojí jak ve vztahu k platbě z 21. 3. 2014 (928.292 Kč), tak ve vztahu k platbě ze 17. 12. 2014 (70.000 Kč).

102. U platby ze 17. 12. 2014 (70.000 Kč) odporuje závěr, že dovolatel byl coby jediný společník a jednatel dlužníka osobou dlužníku blízkou, skutkovému zjištění, že dovolatel převedl podíl v dlužníku 15. 12. 2014 (srov. odstavec 65. odůvodnění shora) a že jednatelem dlužníka byl do 16. 12. 2014 (srov. odstavec 59. odůvodnění shora). Nelze vyloučit, že pokyn k platbě provedené 17. 12. 2014 vydal dovolatel ve vnitřních poměrech dlužníka ještě předtím, než ztratil postavení jednatele a společníka dlužníka, na posouzení této otázky však napadené rozhodnutí nespočívá a pro takovou úvahu si soudy také neopatrily žádný skutkový podklad (ze zjištěného skutkového stavu věci se žádná taková skutečnost nepodává). Z týchž příčin nelze k 17. 12. 2014 pojmout právní úkon (právní jednání), jímž dlužník splatil dovolateli (na úhradu půjčky nebo zápůjčky) částku 70.000 Kč, jako právní úkon (právní jednání), který dlužník činil coby osoba ovládaná dovolatelem.

103. U platby z 21. 3. 2014 naopak platí, že právní úkon (právní jednání), jímž dlužník splatil dovolateli (na úhradu půjčky nebo zápůjčky) částku 928.292 Kč, je právním úkonem (právním jednáním), který dlužník učinil coby osoba ovládaná dovolatelem (jako osobou ovládající) a u kterého proto měl stejný úmysl (úmysl *cum animo fraudandi*) jak dlužník, tak dovolatel. Šlo o jednání *in fraudem legis*, které je absolutně neplatné jak podle § 39 obč. zák., tak podle § 588 o. z. Absolutně neplatnému právnímu jednání pak účinně nelze odporovat; srov. § 234 insolvenčního zákona, jenž v takovém případě předepisuje postup podle § 233 insolvenčního zákona (kterým se vypořádávají nároky získané plněním z neplatného právního úkonu nebo z neplatného právního jednání), i [R 40/2009](#).

104. Právní posouzení věci odvolacím soudem tedy neobstojí v posouzení otázky, zda dovolatel byl k 17. 12. 2014 osobou dlužníku blízkou, ani v posouzení následku vyvolaného tím, že dovolatel 21. 3. 2014 splatil dovolateli (na úhradu půjčky nebo zápůjčky) částku 928.292 Kč nejen jako osobě blízké, nýbrž (současně) jako osobě, která jej ovládala.

105. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil (včetně závislého výroku o nákladech řízení) a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).